

ÚVOD

Nemnoho let po utrpení našeho vykupitele a spasitele Ježíše Krista žil v Malé Bretani křesťanský král jménem Garinter, který vyznával pravou víru, byl velmi zbožný a měl dobré způsoby. Tento král měl se svou ženou, velmi urozenou paní, dvě dcery. Starší byla provdána za Languinese, krále skotského, a byla zvána Paní s věncem, protože jí její královský manžel nikdy nedovoloval pokrýt si krásné vlasy něčím jiným než skvělým věncem: tak mu byl pohled na ně milý; ti spolu zplodili Agrachese a Mabilii, o kterémžto rytíři a o kteréžto dívce se v této velké historii činí mnohá zmínka. Druhá dcera, jménem Elisena, byla mnohem, mnohem krásnější než první; avšak ačkoli žádali o její ruku četní vladaři, nikdy se nechtěla za některého z nich provdat; naopak: její uzavřenost a svatost způsobily, že ji všichni lidé nazývali Ztracená blahoslavená, a to vzhledem k tomu, že zvolit si takový způsob života není vhodné pro osobu, která je tak urozená, obdařena takovou krásou a tolika velmoži žádána o ruku. Řečený král Garinter, který byl už dost pokročilého věku, chodil občas do lesa na lov, aby odpočinul svému duchu. A když si tak jednou vyjel na koni ze svého města Alimy, a vzdáliv se lovců a číhadel, jel sám lesem a modlil se hodinky, spatřil, jak nalevo od něho urputně zápasí jeden rytíř s dvěma jinými; ty dva rytíře poznal, neboť to byli jeho vazalové a zakoušel od nich mnoho trápení, jak byli pyšní a nezpůsobní, využívající přitom svých příbuzenských svazků. Avšak toho, který se s nimi bil, poznat nemohl, a protože jeho statečnosti nedůvěřoval natolik, aby se zbavil strachu z těch dvou, poodstoupil stranou a díval se na zápas; ten se skončil tak, že ti dva byli poraženi a zabiti rukou toho neznámého. Když se tak stalo, přistoupil rytíř ke králi, a protože ho viděl samotného, řekl mu: „Dobrý muži, jaká to je země, že tu jsou přepadání potulní rytíři?“ Král mu řekl: „Nedivte se tomu, rytíři: jako jsou rytíři dobří i špatní v jiných zemích, jsou i v této; a ti dva, o kterých

De quatro libros del
muy esforçado cana-
llero Amadis de Gaula
hanenamente emendados
hystoriados.

mluvíte, nejen způsobili mnoha lidem mnoho zla a nesnází, ale i na králi, svém pánu, se dopustili velkých příkoří, a to i v tomto hustém lese, do něhož se uchýlili; a přitom je nemohl pohnat před spravedlnost, protože mají mocnou přízeň.“ Rytíř mu řekl: „Právě za tím králem, o kterém mluvíte, přicházím z daleké země a přináším mu noviny od jeho dobrého přítele; a víte-li, kde bych ho mohl najít, žádám vás, abyste mi to pověděl!“ Král pravil: „Ať se stane cokoli, přece jen vám povím pravdu: tím králem, na kterého se ptáte, jsem já sám.“ Rytíř, sejmuv štít a přílbu a podav je svému zbrojnoši, krále objal řka, že je Perion, král ve Walesu, a že velmi toužil po tom, aby ho poznal.

Oba králové měli velkou radost, že se tak setkali; a rozmlouvajíce o všeličems, odebrali se na místo, kde se měli sejít lovci, aby se pak vrátili do města. Ale dříve, než tam králové došli, vběhl jim do cesty jelen, který zabloudil, znaven štvanicí; oba králové vyrazili za ním, chtějíce ho zabít; ale stalo se jim jinak, neboť z houští vyskočil před nimi lev, jelena přepadl a udolal, a když ho silnými drápy rozsápal, pohlédl divoce a zuřivě na krále. Když to viděl král Perion, pravil: „Nebudeš tak rozlícen, abys nám nenechal část úlovku!“ A chopiv se zbraní, sesedl z koně, který nechtěl jít dále, poděšen silným lvem; se štítem před sebou a s mečem v ruce vykročil proti lvu, v čemž mu nebyly s to zabránit hlasité výkřiky krále Garintera; také lev, nechav kořisti, vyrazil proti Perionovi, a už spolu zápasili. Lev dostal krále pod sebe a chystal se ho rozsápat, ale král, neztrácejíce velkou odvahu, sekl lva mečem do břicha, až lev padl mrtev k zemi. Král Garinter, velmi tím udiven, pravil sám k sobě: „Ne bez důvodu má tento muž pověst nejlepšího rytíře na světě!“

Když se tak stalo a když se sešla celá družina, dal král naložit lva a jelena na dva koně a dovézt je do města, což lidé učinili s velkým potěšením. Ve městě, protože královna byla zpravena o příchodu toho vzácného hosta, našli paláce okrášleny hojnými a skvělými ozdobami a stoly prostřeny. K nejvyššímu stolu usedli oba králové a k sousednímu Garinterova manželka s dcerou Elisenou; a bylo jim slouženo, jak bylo v domě takového člověka povinností. Protože ta princezna byla krásná a král Perion také a protože se pověst o jeho činech vykonaných se zbraní v ruce roznesla po všech končinách světa, dívali se oba na sebe při té zábavě tak často a tak dlouho, že ani její velká počestnost a svatost nebyla s to

zabránit, aby princezna nebyla jata nevyhlášenou a převelikou láskou; a rovněž král pojal lásku k ní, neboť jeho srdce, nezadané žádné jiné ženě, bylo dosud volné; takže jeden i druhý byli po celou hostinu jako smyslů zbaveni. Když se hostina skončila, chtěla se královna odebrat do své komnaty; a když Elisena vstávala, upadl jí z klína překrásný prsten, který si předtím stáhla z prstu, chtějíc se mýt, a který si pak v tom velkém rozčilení zapomněla zase navléknout; sehnula se tedy, aby ho zvedla, ale král Perion, který stál vedle ní, jí ho chtěl podat; tak vztáhli ruce najednou a král její ruku vzal a stiskl. Eliseně se nahnula krev do tváří, a dívajíc se na krále zamilovanými očima, řekla mu potichoučku, že mu děkuje za onu službu. „Ach paní,“ řekl on, „nebude to služba poslední; celý můj život bude vyplněn tím, že vám budu sloužit!“ Odcházela za svou matkou tak zmatena, že téměř neviděla; a nemohouc snést tuto novou trýzeň, která s takovou silou potlačila její dřívější smýšlení, odhalila princezna své tajemství jedné komorné, které velice důvěřovala a která se jmenovala Darioleta, a s plačícíma očima a s ještě více plačícím srdcem ji žádala o radu, jak by měla vyzvědět, zda král Perion miluje jinou ženu a zda onen milostný pohled, kterým se ni podíval, vznikl u něho tak a s takovou silou, jak to ona pocítila v svém srdci. Komorná, užaslá nad tou náhlou změnou u osoby velmi vzdálené podobných projevů a cítíc soucit s jejím upřímným pláčem, řekla princezně: „Dobře vidím, paní, že tyranská láska vzbudila ve vás tak nemírnou vášně, že nenechala ve vašem úsudku místa pro radu či rozum; proto splním ne to, co mám dělat jako vaše služebná, nýbrž to, co mi přikazuje dobrá vůle a poslušnost, a učiním, co kážete, nejpočestnějším způsobem, jaký budou schopny nalézt můj skromný rozum a moje velká oddanost vůči vám.“ Pak od ní odešla do komnaty, v níž bydlel král Perion; u dveří našla jeho zbrojnoše, který chtěl donést králi oděv, a řekla mu: „Příteli, jděte odtud a najděte si nějakou práci jinde. Já zůstanu u vašeho pána a posloužím mu!“ V domnění, že se to tak má stát proto, aby se králi dostalo větší pocty, podal jí zbrojnoš oděv a odešel. Komorná vstoupila do komnaty, v níž král ležel na lůžku; když ji spatřil, poznal, že to je ta dívka, s níž, jak viděl, Elisena mluvila více než s kterou jinou, neboť jí více důvěřovala; vytušil, že sem teď nepřišla bez léku na jeho smrtelné touhy, a řekl jí se srdcem rozechvěným: „Co chcete, milá dívko?“ — „Podat vám šaty,“ řekla. — „Ty

by mělo dostat moje srdce," pravil král, „neboť samou radostí a veselostí je oloupeno a obnaženo!" — „Jak to?" řekla dívka. — „Takhle: když jsem přicházel do této země," pravil král, „byl jsem úplně volný a měl jsem strach leda z dobrodružství, která se mi tu mohla přihodit v boji, a teď, když už jsem v domě vašich pánů, utřil jsem smrtelnou ránu. Kdybyste mi na ni opatřila nějaký lék, hodná dívko, odměnil bych se vám velmi pěkně." — „Pane," řekla ona, „byla bych zajisté velmi ráda, kdybych mohla posloužit tak vznešenému člověku a tak statečnému rytíři, jako jste vy, jen kdybych věděla v čem." — „Slíbíte-li jako oddaná dívka," pravil král, „že to neprozradíte jinde, než kde se to hodí, povím vám to." — „Povězte to bez obav," řekla, „utajím to úplně." — „Nuže, přítelkyně," pravil, „povím vám, že jsem se v nešťastnou hodinu zadíval do velké krásy Eliseny, vaší paní, neboť mě od té chvíle sužuje taková strast a trýzeň, že div nezmírám; a nenajdu-li nějaký lék, neubráním se smrti." Komorná, která dobře věděla, co si o tom myslí srdce její paní, jak jste už slyšeli prve, měla velkou radost, slyšíc ta slova, a řekla králi: „Pane, jestli mi slíbíte jako král, že budete ve všem všudy pravdivý, k čemuž jste zavázán více než kdokoli jiný, a jestli jako rytíř, který prý přestál tolik útrap a nebezpečí, aby si uchoval svou pověst, slíbíte, že si ji vezmete za ženu, až nadejde vhodná doba, tedy ji dovedu tam, kde bude uspokojeno nejen srdce vaše, ale i její, které je stejně, ne-li více, raněno toutéž strastnou a bolestnou ranou. Neslíbíte-li to, ani ji nezáskáte, ani já neuvěřím, že vaše slova vzešla z oddané a čestné lásky." Král, v jehož záměru už bylo vtěleno boží svolení, aby se v budoucnu stalo, o čem uslyšíte dále, vzal meč, který měl vedle sebe, a položiv pravici na kříž, pravil: „Přisahám na tento kříž a meč, s kterým jsem byl pasován na rytíře, že učiním, oč mě, dívko, žádáte, kdykoliv mě o to požádá vaše paní Elisena." — „Teď se tedy těšte," řekla dívka, „neboť já splním, co jsem pověděla." A odešedši od něho, vrátila se k své paní: když jí pověděla, co umluvila s králem, princezna se v duchu velmi radovala, komornou objala a řekla jí: „Kdy se, má věrná přítelkyně, dočkám hodiny, v níž podržím v náručí toho, koho jste mi dala za pána?" — „Hned vám to povím," řekla komorná. „Víte přece, paní, že ta komnata, v níž spí král Perion s vaším otcem, má ještě jedny dveře, které vedou na zahradu a kterými občas vychází váš otec, aby se osvěžil, a že jsou teď zakryty závě-

sem; mám od nich klíč. Až tedy král vyjde z komnaty, já dveře otevřu; a až nastane noc a všichni v paláci budou odpočívat, budeme tam moci těmi dveřmi vstoupit, aniž nás kdo uslyší; a až bude vhodné odejít, zavolám vás a dovedu zase do vaší ložnice!" Když to Elisena vyslechla, byla radostí celá pryč, že ani nemohla promluvit; když se vzpamatovala, pravila: „Nechám všechno na vás, přítelkyně. Ale jak provedeme to, o čem mluvíte? Vždyť můj otec dlí v té komnatě s králem Perionem, a kdyby nás zaslechl, octli bychom se všichni ve velkém nebezpečí!" — „To nechte na mně," řekla komorná; „já to už nějak zařídím!" Pak se rozešly.

Oba králové, královna a princezna Elisena prožili i druhý den v samém hodování jako den předešlý. A když nastala noc, vzala si Darioleta stranou Perionova zbrojnoše a řekla mu: „Poslyšte, příteli, jste šlechtic?" — „Ovšemže jsem," řekl, „a syn rytíře. Ale proč se na to ptáte?" — „Povím vám to," pravila dívka, „protože bych od vás chtěla vyzvědět jednu věc. A při víře, kterou jste povinován Bohu a svému králi, vás žádám, abyste mi to řekl." — „Panno Maria!" pravil. „Povím vám vše, co vím, jen nebude-li to na škodu mému pánovi." — „To," řekla komorná, „vám zaručuji: že mu nebude na škodu, nač se vás otáží, ani to, co mi budete mft povědět. Chtěla bych totiž vědět, kterou dívku miluje váš král zvlášť velkou láskou." — „Můj pán," řekl zbrojnoš, „miluje všechny ženy stejnou láskou; věru nevím o žádné, kterou by měl rád tak, jak říkáte!" Jak tak rozmlouvali, šel kolem král Garinter, a když viděl Darioletu se zbrojnošem, zavolal ji a řekl jí: „O čem ty máš co mluvit s královým zbrojnošem?" — „Proboha, pane, povím vám to. Zavolal mě a řekl mi, že jeho pán je zvyklý spát sám a že mu vaše společnost působí velkou nesnáz." Král od ní odešel ke králi Perionovi a řekl mu: „Pane, mám vyřizovat mnoho věcí na svém venkovském sídle, a proto budu vstávat v dobu jitřních hodin; myslím, že bude dobře, zůstanete-li v komnatě sám, abych vás nerušil." Král Perion mu řekl: „Učiňte, pane, jak se vám uráčí." — „Dobrá," pravil král Garinter. Tak král poznal, že mu komorná prve řekla pravdu, a přikázal svým sloužícím, aby hned vynesli jeho lůžko z komnaty krále Periona. Když Darioleta viděla, že se uskutečnilo, co si přála, zašla k princezně Eliseně, své paní, a vyprávěla jí, co se zběhlo. „Milá přítelkyně," řekla princezna, „teď už věřím, že

to, co se teď zdá být chybou, v budoucnu velice poslouží Bohu, neboť on to tak řídí. A teď mi povězte, co uděláme. Mám tak velkou radost, že mohu jen stěží uvažovat.“ — „Paní,“ řekla komorná, „počkejme si dnes v noci tak, jak jsme se domluvily. Dveře, o kterých jsem vám řekla, jsem už otevřela.“ — „Nechám tedy na vás,“ pravila princezna, „abyste mě odvedla, až nastane vhodná doba.“ Pak zůstaly spolu čekající, až se všichni uloží ke spánku.

KAPITOLA I

Jak princezna Elisena a její komorná Darioleta vešly do komnaty, v níž spal král Perion

Když lidé v paláci usnuli, Darioleta vstala, vzala Elisenu, tak málo oblečenou, jak ležela na lůžku, zahalenou jen v košili a plášť, a obě vyšly na zahradu; měsíc jasně svítil; komorná se zadívala na svou paní, rozhrnula jí plášť, pohlédla na její tělo a řekla jí s úsměvem: „Paní, ve šťastnou hodinu se narodil, kdo vás bude dnes v noci mít.“ A měla pravdu, neboť princezna byla v tváři i v těle nejkrásnější dívka, jakou tehdy znal svět. Elisena se usmála a pravila: „Také o mně můžete říci, že jsem se narodila ve šťastnou hodinu, jestliže se dostanu k takovému rytíři.“ Tak došly až ke dveřím komnaty a Elisena, ačkoliv byla připravena na to, nač se těšila nejvíce na světě, chvěla se na celém těle a hlas se jí třásl tak, že nemohla mluvit. Jak se dotkly dveří, aby je otevřely, král Perion, který zprvu působením trýzně, již choval v srdci, i působením naděje, již v něm vzbudila komorná, nemohl usnout, ale v tu chvíli, zmořen únavou, už usnul, začal náhle snít o tom, že kdosi neznámý vešel do komnaty skrytými dveřmi, přistoupil k němu, položil mu ruce na záda, vytrhl mu srdce a hodil je do řeky, načež on mu řekl: „Proč jste provedl takovou ukrutnost?“ — „To nic není,“ řekl ten druhý, „neboť tamhle vám zbývá druhé srdce; to vám rovněž vezmu, i když ne o své vůli!“ Král, cítě v duši velkou tíseň, probudil se celý vyděšený a pokřižoval se. V tu chvíli už dívky otevřely dveře a vstoupily; když to král zaslechl, začal se pod vlivem snu obávat zrady, a když pozdvihl hlavu, spatřil za závěsem otevřené dveře, o kterých vůbec nevěděl, a v měsíční záři, která jimi pronikala, tvář obou dívek; proto vyskočil z lůžka, na němž ležel, uchopil meč a vykročil smě-

rem k místu, na kterém je viděl. Když Darioleta viděla, co dělá, řekla mu: „Co je to, pane? Odložte zbraň, proti nám vás málo uchrání.“ Král ji poznal a spatřil Elisenu, svou milovanou; a odhodiv meč a štít na zem, zahalil se v plášť, který míval u lůžka pro případ, že by chtěl vstát, a pak vzal svou paní do náručí a ona ho objala, neboť ho milovala více než sebe samu. Darioleta jí řekla: „Zůstaňte, paní, u tohoto rytíře. Neboť i když jste se jako dívka až dosud ubránila mnoha mužům a i když on se ubránil mnoha ženám, teď nebudou stačit vaše síly na to, abyste se ubránili jeden druhému.“ Darioleta pohlédla na meč, který král odhodil, vzala ho k sobě jako záruku přísahy a slibu, který jí král učinil stran sňatku s její paní, a vyšla na zahradu. Král osaměl se svou milou, a jak na ni hleděl ve světle tří pochodní, které v komnatě hořely, zdálo se mu, že se v ní shromáždila všechna krása světa, a pokládal se za blaženého člověka proto, že ho Bůh přivedl až sem. A v tom objetí ulehli na lůžko; a na něm se z oné dívky, která se tak dlouho, byť obdařena takovou krásou a mladostí, bránila mnoha knížatům a velmožům, zůstávajíc dobrovolně pannou, stala teď paní, a to za pouhý den, během něhož se její smýšlení odchýlilo od dosavadního a její láska, zlomivši silná pouta počestnosti a svatosti, ji jich zbavila. Z čehož jasně plyne, že ty ženy, které odvrátí myšlenky od věcí světských, nedbajíce velké krásy, kterou je obdařila příroda, ani jaré mladosti, která ji bohatě rozhojňuje, ani neřestí a rozkoší, z kterých by se mohly těšit stejně jako z bohatství rodičů, ty ženy, které chtějí pro spásu svých duší vstoupit do chudých uzavřených domů, aby ve vši poslušnosti obětovaly svou svobodnou vůli, aby ji podřídily vůli cizí a aby se dívaly, jak jejich doba míjí beze vši světské slávy, již, jak vědí, se těší jejich sestry a příbuzné, takové ženy že si musí velmi pečlivě upcat uši a zavřít oči, uzavřít se před příbuznými a sousedy a soustředit se ve zbožných úvahách a svatých modlitbách, pokládajíc je za skutečné rozkoše, jimiž opravdu jsou, neboť řečmi a pohledy ruší své svaté předsevzetí a může se jim stát, co se stalo této krásné princezně Elisence, která dlouhou dobu odolávala, ale pak za jediný okamžik, spatřivši velkou krásu krále Periona, změnila své předsevzetí tak, že nebyť její obezřetné komorné, která uměla uchránit její čest slibem manželství, byla by věru určena k tomu, aby upadla do nejhorší a nejnižší hanby stejně jako jiné ženy, kterých lze v tomto světě napočítat mnoho a které tím, že se nechránily, jak pově-

děno, upadly a upadnou v hanbu, aniž jim to vadí. Když tak ti milenci užívali radosti, zeptala se Elisena krále Periona, zda je blízký jeho odjezd, a on jí řekl: „Proč se na to ptáte, paní?“ — „Protože tato blaženost,“ pravila ona, „která přivedla mé smrtelné touhy k takové rozkoši a úlevě, mně už teď hrozí velkým smutkem a trýzní z toho, že mě vaše nepřítomnost přiblíží více smrti než životu.“ Když král slyšel ta slova, pravil: „Z toho nemějte strach! I když moje tělo od vás odejde, moje srdce zůstane s vaším, a to nám dodá oběma odvahy: vám k tomu, abyste to snášela, a mně k tomu, abych se brzy vrátil, neboť bude-li moje srdce u vás, nebude síly tak velké, aby mi zabránila v návratu sem.“ Darioleta si uvědomila, že nastala doba, kdy by bylo vhodné odejít; proto vstoupila do komnaty a řekla: „Vím, paní, že se vám u mne kdysi líbilo více než nyní, ale je nutno, abyste vstala a abychom šly, neboť už je načase.“ Elisena tedy vstala a král jí řekl: „Zdržím se tu déle, než myslíte, a to kvůli vám. A prosím vás, abyste nezapomněla na tuto komnatu!“

Dívky odešly do své ložnice a král zůstal na lůžku, velmi spokojen se svou milou, ale postrašen snem, o kterém jste slyšeli; proto se ještě více bál jet do své země, neboť v ní tehdy bylo mnoho mudrců, kteří uměli vykládat sny, vždyť i on sám něco z toho znal, naučiv se tomu v raném věku. Deset dní žil král Perion v radosti a rozkoši, těše se každou noc se svou milovanou přítelkyní. Když uplynuly a když přemohl svou vůli a slzy své paní, kterých nebylo málo, rozhodl se odjet; když se tedy rozloučil s králem Garinterem i s královnou a navlékl brnění, chtěl si připásat meč, ale našel ho; neodvážil se po něm ptát, ačkoliv ho to velmi trápilo, protože to byl meč velmi dobrý a krásný; učinil tak proto, aby nebylo odhaleno jeho milování s Elisenou a aby nezarmoutil krále Garintera; proto přikázal svému zbrojnoši, aby mu našel meč jiný; a tak, s brněním jen na rukou a na hlavě a provázen jen svým zbrojnošem, vydal se na cestu přímo do svého království. Dříve s ním však promluvila Darioleta a pověděla mu, v jakém zármutku a v jaké osamocnosti nechává svou přítelkyni; on jí řekl: „Och přítelkyně, svěruji vám ji jako svému vlastnímu srdci!“ A sejmuv z prstu jeden ze dvou stejně krásných prstenů, které nosil, podal jí ho, aby ho donesla jeho lásce. Tak se Elisena octla ve velké osamělosti a v těžkém zármutku kvůli svému příteli; byly tak velké, že nebyť komorné, která jí velmi dodávala odvahy,

byla by princezna trpěla velkou trýzní; avšak v rozhovorech s ní se jí ulevovalo.

Tak trávil skoro všechnen čas, až Elisena pocítila, že je těhotná; ztrácela chuť k jídlu a k spánku i svou krásnou barvu. Tehdy jejich obavy a starosti dostoupily vrcholu, a ne bez příčiny, neboť v té době bylo stanoveno zákonem, že se žádná žena, byť by byla jakéhokoli stavu, nemůže vyhnout trestu smrti, dopustí-li se cizoložství; tento krutý a zlý zvyk trval až do příchodu šlechtného krále Artuše, nejlepšího z králů, kteří v té zemi vládli; Artuš ten zákon odvolal, a to v době, kdy v bitvě před branami Paříže zvítězil nad Floyanem, avšak před ním vládlo mnoho králů, kteří ten zvyk dodržovali; a ačkoliv podle slov onoho slibu, který složil, jak jste slyšeli, král Perion na svůj meč, byla Elisena před Bohem bez viny, nebyla bez viny před lidmi, neboť ta slova byla pronesena tajně. Aby o svém těhotenství dala vědět svému milému, na to nebylo ani pomýšlení, neboť on byl tak mlád a tak statečného srdce, že nikdy a nikde neprodléval pro nic jiného, než aby nabyl cti a slávy, takže netrval čas ničím jiným než tak, že chodil jako potulný rytíř z místa na místo. A tak Elisena nevěděla, jak si zachránit život. To, že ji smrt připraví o pohled na svět, ji netrápilo tak jako to, že ji připraví o pohled na milovaného pána a opravdového přítele. Ale všemohoucí Bůh, s jehož svolením a k jehož službě se toto všechno dělo, vnukl Darioletě takovou obratnost a obezřetost, že stačila na to, aby s pomocí boží všechno napravila, jak teď uslyšíte.

V Garinterově paláci byla stranou ostatních místností, přímo nad řekou, která tekla kolem, klenutá komnata s malými železnými dvířky, kterými občas vycházely dívky k řece, aby si tam odpočinuly; a byla prázdná, nikdo v ní nebydlel. Na radu Darioletinu o ni Elisena požádala otce a matku pravíc, že si tam chce posílit své špatné zdraví, uzavřít se v samotářském životě, jaký hodlá vést, a modlit se hodinky, aniž ji bude kdo rušit mimo Darioletu, která věděla o jejích bolestech a měla jí sloužit a opatrovat ji; od rodičů dostala snadno povolení, neboť věřili, že jejím úmyslem je jen získat tělu lepší zdraví a duši větší uzavřenost; a klíč od těch malých dvířek dali komorné, aby ho měla u sebe a otevřela, až se jejich dcera bude chtít potěšit. Když se tam pak Elisena ubytovala, nacházejíc v tom úlevu, neboť se tam podle svého mínění mohla lépe než kde jinde uchránit nebezpečí, radila

se s komornou, co by si měly počít s novorozencem. „Co by, paní? Musí zahynout, abyste vy byla volná!“ — „Och Panno Maria!“ pravila Elisena. „Jak bych mohla dovolit, aby bylo zabito stvoření zplozené tím, koho na světě nejvíce miluji?“ — „O to se nestarejte,“ řekla komorná, „neboť jestli zabijí vás, dítě naživu nenechají!“ — „I když zemřu jako vinice,“ pravila princezna, „nebudou přece chtít, aby trpělo to nevinné stvoření!“ — „Nemluvme teď o tom,“ řekla komorná. „Bylo by přece šílenství něco bezúčelně zachraňovat a tím odsoudit vás i vašeho milého, který by bez vás nemohl žít. Budete-li žít vy i on, budete mít jiné syny a dcery, a to vám dovolí zapomenout na toto dítě!“

Protože tato komorná byla velmi rozumná a vedena milostí boží chtěla nalézt nápravu dříve, než se dítě narodí, učinila to takto: vzala čtyři prkénka, dlouhá jako meč, aby do nich jako do truhly mohla vložit děcko; pak si dala přinést smůlu, aby mohla prkénka sklížit tak, že by mezi ně nevnikla voda; všechno to měla schováno pod postelí, aniž to Elisena zpozorovala; potom Darioleta sama prkénka sklízila a udělala truhlici tak rovnou a úpravnou, jako by ji udělal nějaký mistr. Pak ji ukázala Eliseně a řekla jí: „Proč myslíte, že to bylo uděláno?“ — „Nevím,“ pravila princezna. — „Dozvíte se to,“ řekla komorná, „až bude zapotřebí.“ Princezna pravila: „Málo bych dala za to, abych zvěděla, co a proč se dělá či povídá; neboť jsem blízka tomu, že ztratím svou klidnou a veselou mysl.“ Komornou velmi trápilo, co jí princezna řekla; a když viděla, že pláče, poodstoupila, aby se na to nemusela dívat. Netrvalo dlouho a Elisenina těžká hodinka se přiblížila; když pocítila bolesti, které pro ni byly věci zcela novou a zvláštní, srdce jí velmi zahořklo, neboť nesměla sténat ani naříkat, a tím se její tíseň zdvojnásobovala. Ale po nějakém čase ráčil všemohoucí Pán zaříditi, že se jí bez nebezpečí narodil syn. Když ho komorná vzala do rukou, viděla, že je krásný, jen se bála, bude-li mít štěstí; ale neotálela a vykonala, co bylo nutné a co si předtím usmyslila: zabalila dítě do skvělých látek, položila je k matce a přinesla truhlu, o níž jste slyšeli. Elisena jí řekla: „Co chcete dělat?“ — „Vložit dítě do truhly a spustit ji na řeku,“ řekla komorná. „Možná že se nějak zachrání.“ Matka pochovala dítě v náručí, hořce plačíc, a pak pravila: „Synáčku, jak se pro tebe trápím!“ Komorná vzala inkoust a pergamen a napsala list, který pravil: „Toto je Amadis Bez času, syn královský.“ „Bez času“

napsala proto, že myslela, že brzy zemře; toho jména si v té zemi velmi vážili, neboť tak se jmenoval jeden svatý, kterému komorná dítě odporučila. List pokryla voskem, dala na provázek a zavěsila dítěti na krk. Elisena vzala prsten, který jí dal král Perion, když od ní odcházel, a přidala ho na provázek; když vložily dítě do truhly, položily do ní také meč krále Periona, ten, který, jak jste slyšeli, první noc, co spal s Elisenou, král odhodil na zem, načež si ho vzala komorná; a ačkoliv ho při odjezdu král nenašel, neodvážil se po něm ptát, aby se král Garinter nerozhněval na ty, kdo vstoupili do Perionovy komnaty.

Když to všechno provedly, dala komorná na vrch truhly víko a přitiskla je tak pevně a neprodyšně, že dovnitř nemohla vniknout voda ani co jiného; pak truhlu vzala, otevřela dveře, spustila ji na řeku a nechala plout; a protože voda byla velká a prudká, vynesla truhlu brzy na moře, vzdáleně jen půl míle. V tu chvíli nadcházel ráno a tu se stal jeden z těch krásných zázraků, které činívá nejvyšší Pán, když se mu uráčí. Po moři jela totiž loď, na níž plul skotský rytíř se ženou, kterou si odvážel z Malé Bretaně a která právě předtím porodila syna Gandalina; ten rytíř se jmenoval Gandales a spěšně mířil do Skotska. Protože už nadešlo jasné jitro, zahlédli z lodi zřetelně truhlu, která plavala po vodě; rytíř zavolal čtyři námořníky a poručil jim, aby spustili člun a truhlu mu donesli; rychle to provedli, ačkoliv truhla už byla dost daleko od lodi. Rytíř truhlu vzal, odkryl víko a spatřil chlapce; vzal ho do ruky a pravil: „Ten je z dobrého místa!“ To řekl proto, že viděl bohaté látky, prsten a meč, který se mu zdál velmi krásný; a začal klnout ženě, která toto děcko ze strachu opustila: ony věci si ponechal a poprosil manželku, aby chlapce někomu dala do opatrování. Ta ho dala nakojit kojné, která opatrovala Gandalina; a chlapec pil s velkou chutí, z čehož se rytíř a jeho paní velmi radovali. Pak pluli za pěkného počasí dále, až je loď donesla do skotského města Antalie; odtamtud odjeli na jeden z pevných hradů té země a tam nechal rytíř chlapce vychovat, jako by to byl jeho vlastní syn; a také všichni mysleli, že jím je; od námořníků totiž nikdo nic nezvěděl, neboť ti na rytířově lodi zase odpluli jinam.

za uzdu a dal trpaslíkovi takovou ránu jablkem meče, že ho sklál na zem; tím pádem si trpaslík tak ublížil, že mu vytryskla krev z uší a z nosu; Galaor vyskočil na trpaslíkova koně; přitom pustil z rukou uzdu, ale kůň s ním vyjel z toho shluku; protože kůň byl velký a dobrý běhoun, ujel Galaor kus cesty, než uzdu zachytil; pak se chtěl vrátit a nepřátele napadnout, ale u okna jedné věže spatřil svou milou, která mu dávala pláštěm znamení, aby se vzdálil. Odjel odtamtud, neboť se už ukázalo mnoho lidí, a jel, až vstoupil do lesa. Pak dal štít a přílbu zbrojnošovi. Někteří z těch mužů říkali, že by ho měli pronásledovat, druzí, že by to nebylo nic platno, když už je v lese; ale všichni byli plni údivu nad tím, jak prve statečně bojoval. Trpaslík, který byl zle zřízen, pravil: „Dovedte mě k vévodovi, povím mu, komu se má pomstít.“ Vzali ho do náruče a donesli k vévodovi; vyprávěl mu, jak našel v lese dívku, jak se dala do křiku, když ji chtěl odvést, jak jí přišel na pomoc jakýsi rytíř, zabil jeho lidi a jeho samého zranil dřevcem; jak ho pak on, trpaslík, pronásledoval s třemi rytíři, aby mu vzal tu dívku, a jak mu to ten rytíř zhatil a jak je přemohl; konečně vyprávěl vévodovi, jak dívka přivedla rytíře na hrad a dovedla do oné komnaty. Vévoda se ho zeptal, zda by tu dívku poznal. Trpaslík řekl, že ano. Tu vévoda rozkázal, aby se sešly všechny ženy, které jsou na hradě, a když trpaslík mezi nimi spatřil tu dívku, pravil: „To je ta, kvůli které byl váš hrad zneuctěn.“ — „Ach zrádce!“ řekla dívka. „Ty jsi mě těžce poranil a rozkázal jsi svým lidem, aby mě poranili, kdežto ten statečný rytíř mě chránil. Nevím tedy, kdo tu vlastně je vinen.“ Vévoda se velmi rozhněval a pravil: „Donutím vás, dívko, abyste mi pověděla pravdu.“ A dal ji uvrhnout do vězení; ale ať ji jakkoli týrali a trýznili, nic neprozradila; a tak ji nechali ve vězení, což vzbudilo velkou strast Aldevy, která dívku velmi milovala a nevěděla, po kom by to měla vzkázat Galaorovi, svému milému.

Autor o tom přestává vyprávět a vrací se k vyprávění o Amadisovi; o Galaorovi bude mluvit, až přijde vhodná chvíle.

KAPITOLA XIII

Jak Amadis odjel od Urgandy Neznámé, jak přijel k jednomu hradu a co se mu tam stalo

Když se Amadis odloučil od Urgandy Neznámé, cítil v duši velkou radost, protože se dověděl, že ten, koho pasoval na rytíře, je jeho bratr, a protože se těšil, že brzy dojede tam, kde dlí jeho paní, neboť i kdyby ji neměl spatřit, bylo by přece pro něho velkou útěchou zhlédnout místo, kde žije. Jel lesem, aniž našel nějakou osadu, a tak ho zastihl soumrak; po chvíli uviděl v dáli nad stromy světlo; zamířil tam domnívaje se, že tam najde přístřeší. Odbočil z cesty a jel, až přibyl k jakémusi hradu; v jeho jedné věži bylo vidět světla svíc a zaslechl hlasy mužů i žen, jako by zpívali a radovali se; u brány zavolal, ale nezaslechli ho. Teprve když lidé ve věži pohlédli skrze cimbuří a spatřili ho, řekl mu jakýsi rytíř: „Kdo jste, že voláte v tuto hodinu?“ Amadis mu řekl: „Jsem cizí rytíř, pane.“ — „Jste, jak se zdá,“ řekl domácí rytíř, „podivný rytíř, když jezdíte v noci místo ve dne; myslím však, že to děláte proto, že nemáte chuť se s někým bít, protože v tuto hodinu na nikoho nenarazíte, leda byste potkal ďábla.“ Amadis mu řekl: „Kdyby ve vás bylo trochu odvahy, viděl byste mnohdy za noci chodit ty, kdo nemohou činit jinak.“ — „Teď odejděte,“ řekl rytíř na hradě, „protože sem nevstupujte!“ — „Přisámbůh,“ pravil Amadis, „myslím, že byste nechtěl mít ve své družině muže, který by měl nějakou cenu; ale než odjedu, chtěl bych vědět, jaké je vaše jméno.“ — „Povím vám to s podmínkou,“ řekl druhý, „že se se mnou utkáte v boji, až mě najdete.“ Amadis, jsa rozhněván, mu to slíbil; a rytíř pravil: „Vězte, že moje jméno je Dardan! Nemůžete zažít dnes noc tak zlou, aby mnohem horší než ona nebyl ten den, kdy se se mnou setkáte.“ — „Pak bych chtěl tedy splnit ten slib hned,“ pravil Amadis. „Ať nám posvítí loučemi a svedme zápas!“ — „Jakže?“ řekl Dardan. „Měl bych se snad chopit zbraní tak pozdě v noci jen proto, abych se utkal s takovým, jako jste vy? Buď proklet, kdo by si připjal ostruhy a oblékl pancíř, aby v takovém boji dobyl cti!“ Pak odešel z hradby a Amadis odjel svou cestou.

Tady pojednává autor o pyšných a praví: „Co chcete, lidé pyšní? Jaké je vaše smýšlení? Žádám vás, abyste mi řekli, zda jste snad krásnou postavu, velkou statečnost a odvážné srdce zdědili po svých otcích, či si je koupili za bohatství, či jich

nabyli ve školách velkých mudrců, anebo je získali z milosti velkých knížat. Jistě řeknete, že ne. Odkud je tedy máte? Já myslím, že od toho nejvyššího Pána, z něhož vzhází a přichází všechno dobro. A jakými díky, jakými službami jste tomuto Pánovi zaplatili? Jistě ne jinými než tím, že jste si nevážili lidí čestných a ponížovali lidi dobré, že jste špatně jednali s členy jeho svatých řádů, ve své velké zpupnosti zabýjeli slabé a mnoha jinými způsoby se zpronevěrovali službě Bohu a scholastickým pravidlům rytířství, jsouce podle řeči zbožní, ale pyšní na svou sílu. Myslíte si, že jako tím získáte na tomto světě slávu a úctu, tak, až skončí vaše dny, získáte za trochu pokání slávu na onom světě. Och, jaké to je pošeltilé a bláznivé pomýšlení, když jste strávili své dny v onom počínání, bez pokání, bez zadostiučnění, které dlužíte svému Pánu, a to všechno s sebou nesete až do té smutné a nebezpečné hodiny smrti, o níž nevíte, kdy a v jaké podobě nastane! Řeknete asi, že boží moc a milost je převeliká, a stejně i boží milosrdenství; to je pravda. Ale měli jste mít také sílu k tomu, abyste včas krotili svůj hněv a zlost a upouštěli od těch činů, které Bůh má v ošklivosti, neboť kdybyste se stali hodnými, mohli byste být hodni i jeho odpuštění; neustavil bez důvodu kruté peklo.

Teď však nechám stranou tyto pomyslné úvahy, jež nejste schopni pochopit, a budu s vámi uvažovat o tom, co jsme viděli a četli. Povězte mi: proč byl z nebe svržen do hluboké propasti zlý Lucifer? Pro nic jiného než pro svou velkou pýchu. A proč ten silný obr Membrot, který první vládl celému lidskému pokolení, byl všemi opuštěn a proč musil strávit své dny na poušti jako divoká šelma, docela beze smyslu? Pro nic jiného než proto, že ve své velké pýše chtěl postavit žebřík do nebe jako cestu, vystoupit po ní a poroučet nebesům. A jak vysvětlíme, že Herkules zpusťoval a zničil velkou Tróju a že zemřel její mocný král Laumedon? Nijak jinak, než že vzpomeneme na ten pyšný vzkaz, který Laumedon poslal po svých poslech řeckým rytířům, načež Řekové s důvěrou vjeli do jeho přístavu Simeonty. Mohlo by se vyprávět o mnoha jiných lidech, kteří vlivem zlé a zlomyslné pýchy došli záhuby na tomto i na onom světě, čímž by naše vývody byly podpořeny ještě více. Protože by však byly rozvláčné a bylo by trudné je číst, nebudou tu dále rozváděny; jen budiž připomenuto toto: jestliže ti lidé byli za svou pýchu zatraceni, zbaveni úcty a stížení újmou na nebi i na zemi,

na níž se těšili tak velké moci a úctě, jaké plody asi přinesou ona zpupná slova, jaká vyslovil Dardan a jiní jemu podobní? Co je čeká na tomto a na onom světě? To nám tato historie ukáže později.“

Když Amadis pln hněvu opustil toho zpupného rytíře Dardana, jel zase lesem, hledaje nějaké houští, v němž by mohl přespát; a jak tak jel, zaslechl před sebou hlasy, a když pobídl koně k rychlejšímu běhu, našel dvě dívky na mimochodnících a jednoho zbrojnoše. Přiblížil se k nim a zdvořile je pozdravil; zeptaly se ho, odkud přichází, že je v tu hodinu ve zbroji; vyprávěl jim, co se mu té noci stalo. „Víte snad,“ pravily, „jak se ten rytíř jmenuje?“ — „Ovšemže vím,“ řekl, „má jméno Dardan.“ — „To je pravda,“ pravily dívky, „má jméno Dardan Pyšný a je to nejpyšnější rytíř, jaký žije v této zemi.“ — „Tomu rád věřím,“ řekl Amadis; a dívky pravily: „Pane rytíři, máme tu nablízku přístřeší. Zůstaňte s námi!“ Amadis souhlasil a jeli tedy spolu, až našli dva stany, v nichž měly dívky přenocovat; seskočili z koní; když Amadis svlékl brnění, pocítily dívky potěšení z jeho krásy; daly pro něho postavit malý stan, aby v něm přespal, a pak se ho zeptaly, kam jede. „Do domu krále Lisuarta,“ řekl. — „My tam jedeme také,“ pravily, „podívat se, jak pořídí jedna urozená šlechtična, která chce dokázat svoje právo na vše, co na světě má. Během příštích deseti dní se má ukázat před králem Lisuartem a přivést toho, kdo bude za ni bojovat. Ale nevíme, jak to s ní dopadne, neboť ten, proti němuž se má bránit, je teď nejjudatnějším rytířem ve Velké Bretani.“ — „Kdo je ten člověk,“ řekl Amadis, „kterého si tolik váží v zemi, kde je tolik statečných?“ — „Týž, od kterého jste teď odjel,“ pravily dívky. „Dardan Pyšný!“ — „A proč,“ řekl Amadis, „má být ten zápas sveden? Povězte mi to, proboha vás prosím!“ — „Rytíř Dardan, pane,“ pravily dívky, „miluje dceru rytíře, který byl podruhé ženat s tou ubohou paní; a ta dívka řekla svému milenci Dardanovi, že ho nebude nikdy milovat, nedovede-li ji do domu krále Lisuarta, neřekne-li, že majetek její macechy patří jí, a nebude-li bojovat s tím, kdo by tvrdil opak; a on učinil, jak milénka přikázala; ta paní nebyla tak rozumná, jak by bývalo zapotřebí, když řekla, že za sebe dá králi zastánce; učinila tak v přesvědčení, že je v právu, a v domněnku, že najde někoho, kdo jí k právu dopomůže. Ale Dardan je rytíř tak obratný v boji, že se všichni bojí, ať oprávněně či ne, boj s ním svést.“ Tyto noviny Amadise

velmi potěšily, neboť si pomyslel, že kdyby on byl tím rytířem, který svede zápas s Pyšným, mohl by, zastávaje se práva, pomstít svůj hněv; a mimoto by se souboj konal před očima jeho paní Oriany; do té myšlenky se zhloubal. Dívky si všimly, jak je zamyšlen, a jedna z nich pravila: „Velmi snažně vás prosím, pane rytíři, abyste nám pověděl, o čem přemýšlíte, je-li to možno vysvětlit.“ — „Jestli mi poctivě slíbíte, přítelkyně,“ řekl, „že to uchováte v tajnosti a nikomu to nepovíte, rád vám to řeknu.“ Ony mu to slíbily a on pravil: „Rozhodl jsem se, že svedu souboj za tu paní, a učiním tak. Ale nechci, aby to kdokoli zvěděl.“ Dívky si toho rozhodnutí velice vážily, neboť mu tolik vychválily Dardanovu sílu; a řekly: „Váš úmysl, pane, je dobrý a velmi odvážný; dejž Bůh, abyste dobře pořídil!“ Pak odešli všichni spát do svých stanů. A ráno nasedli na koně a vyjeli. A dívky Amadise požádaly, když mají stejnou cestu a tím lesem se potulují všelijací lumpové, aby se od nich neodlučoval. On souhlasil.

Jeli tedy společně, rozmlouvajíce o všelichems, a dívky ho požádaly, když je Bůh tak spojil, aby jim pověděl své jméno; řekl jim je a požádal je, aby je nikomu neříkaly. Tak jeli, nocujíce v pustině ve stanech a užívajíce zásob, které s sebou nesly dívky. Tu se jim stalo, že pod stromem spatřili dva ozbrojené rytíře, sedící na koni. Postavili se jim do cesty a jeden z nich řekl druhému: „Kterou z těch dívek chcete? Já si pak vezmu druhou.“ — „Já chci tuto,“ řekl druhý rytíř. — „Já tedy tamhle tu,“ pravil první. A každý vzal tu svou. Ale Amadis jim řekl: „Co to znamená, pánové? Co chcete těm dívkám?“ Oni pravili: „Naložit s nimi jako s milenkami.“ — „Tak snadno je chcete unést,“ řekl Amadis, „aniž se jim líbíte?“ — „A kdo nám je vezme?“ pravili. — „Já,“ řekl Amadis, „budu-li moci!“ Vzal si přílbu, štít a kopí a pravil: „Teď dívky pusťte!“ — „To dřív uvidíte, jak umíme bojovat!“ pravili rytíři. A oba cvalem vyrazili proti němu a bodli ho kopími. Jeden z nich kopí zlomil a Amadis ho sklál tak tvrdě, že rytíř spadl z koně vzhůru nohama; klíčky na přílbě se mu přetrhly a ukázala se hlava. Druhý rytíř čile vyjel proti Amadisovi a bodl ho tak, že mu propíchl brnění a zranil ho, ale rána nebyla hluboká a rytířovi se zlomilo kopí. Amadis se minul cíle, a tak se dostali k sobě, oni i jejich koně a štíty; Amadis rytíře napadl, vyhodil ho ze sedla a sklál k zemi. Tak zůstali oba rytíři na zemi a jejich koně byli volní. Amadis vzal obě dívky a jeli svou cestou dále až k jakési řece. Tam

přikázali zbrojnošům, aby postavili stany a připravili jim jídlo. Ale než Amadis seskočil z koně, přijeli oba rytíři, s kterými prve bojoval, a řekli mu: „Musíte ty dívky hájit mečem, jako prve kopím! Jinak je uneseme!“ — „Neunesete,“ řekl Amadis, „pokud je budu schopen ubránit!“ — „Tedy odložte kopí,“ pravili, „a bojujeme!“ — „Udělám to,“ řekl Amadis, „půjďte-li na mne jeden po druhém.“ A dal své kopí Gandalinovi, chopil se meče a vrhl se na jednoho z rytířů, který se měl více k boji, a začali se sékat; ale za chvíli byl ten rytíř tak zřízen, že mu jeho druh musel pomoci, i když slíbil Amadisovi opak; když to Amadis viděl, řekl: „Co je to, rytíři? Nedodržíte slovo? Řeknu vám tolik, že si vás vůbec nevážím!“ Ten druhý rytíř byl odpočet, a protože byl silný, uštědřil Amadisovi několik tvrdých ran; ale Amadis, který teď musil čelit oběma, nechtěl zahálet, a uhodil toho druhého vši silou do přílby; rána šla šikmo, takže mu usekl řemeny na pancíři, maso i kosti a meč vypadl rytíři z ruky. Cítě, že je blízko smrti, dal se rytíř na útěk. Amadis se vrátil k prvnímu a sekl ho přes jílec meče tak, že rána dosáhla až k ruce a rozštípla ji až po zápěstí. Rytíř zvolal: „Ach pane, umírám!“ Meč mu vypadl z ruky a štít spadl z krku. Amadis mu řekl: „Toho nebude třeba. Ale nepustím vás, jestli neodpřísáhnete, že nikdy neunesete žádnou dívku proti její vůli.“ Rytíř to hned odpřisáhl. Amadis poručil zbrojnošovi, aby dal rytíři meč do pochvy a štít připjal ke krku, a pak nechal rytíře odjet, aby se někde mohl zotavit. Nato se obrátil k dívkám, které stály u stanů, a ty mu řekly: „Jistě bychom byly zneuctěny, pane, kdybyste nás neochránil vy, v kterém je více statečnosti, než jsme myslely; a pevně doufáme, že se dostane zadosti učinění nejen vám, a to za ta pyšná slova, která vám řekl Dardan, ale i té sklíčené paní, dá-li štěstěna, že za ni přijmete zápas.“ Amadis se zastyděl, že ho tak chválí; když svlékl brnění, pojedli a chvíli si odpočinuli. Pak se zase dali na cestu a jeli tak dlouho, až dojeli k jednomu hradu a tam přenocovali u jedné paní, která je velmi pěkně uctila.

A nazítří jeli, aniž se jim stalo cokoli, co by bylo hodno vyprávění, až dorazili k městu Windsoru, v němž dlel král Lisuart. Když se přiblížili k městu, řekl Amadis dívkám: „Milé přítelkyně, nechci být nikým poznán, proto tu někde zůstanu skryt, než se Dardan dostaví na souboj. Pošlete za mnou některého z těchto zbrojnošů, kteří mě znají, aby mě zavolal, až nadejde čas!“ — „Pane,“ řekly dívky, „do konce

lhůty zbývají už jen dva dny. Chcete-li, zůstaneme s vámi, jen zajdeme do města a seženeme tam někoho, kdo by nám dal vědět, až tam přijde Dardan.“ — „Budiž,“ řekl Amadis. Pak sjeli z cesty, dali si postavit stany u řeky a dívky řekly, že půjdou do města a hned se zase vrátí. Amadis si vyjel na koni, beze zbroje, jak byl, a Gandalin s ním. Vyjeli na pahorek, odkud, jak se jim zdálo, mohli lépe zhlédnout město; poblíž vedla široká cesta. Amadis si sedl u paty stromu a zahleděl se na město; spatřil jeho věže a převysoké hradby a v duchu si řekl: „Ach Bože! Tak tady je výkvět světa! Ach jak jsi vznešené, město, protože v tobě prodlévá ta paní, jíž není v žádném městě na světě rovné v dobrotě ani kráse! Ba pravím, že je milována více než všechny ty, které jsou milovány, a já to dokážu jako nejlepší rytíř na světě, jestliže mi to ona dovolí.“ Když vyslovil chválu své paní, přepadl ho takový zármutek, že mu vstoupily slzy do očí, srdce ochablo a smysly se mu tak pomátly, že ztratil vědomí a nevěděl o sobě ani o světě.

Tu si Gandalin všiml, jak po oné široké cestě přichází skupina žen a rytířů a blíží se k místu, na němž sedí jeho pán; šel k němu a řekl mu: „Což, pane, nevidíte tu družinu, která sem přichází?“ Ale Amadis neodpovídal; Gandalin ho tedy vzal za ruku a přitáhl k sobě; Amadis se vzpamatoval, silně vzdychaje a tvář máje skropenu slzami; Gandalin mu řekl: „Přisámbůh, pane, velmi mě trápí váš zármutek; vždyť trpíte takovým žalem, jaký by nesnesl žádný jiný rytíř na světě! Měl byste se slitovat sám nad sebou a vzchopit se, jak jste činíval jindy.“ Amadis mu řekl: „Ach příteli Gandaline, jak trpí moje srdce! Máš-li mě rád, jistě bys mi spíše radil zemřít než žít v takovém zármutku, jaký pociťuji, když toužím po osobě, kterou nevidím.“ Gandalin se neubrnil pláči a řekl mu: „To je velké neštěstí, pane, taková horoucí láska! Bůh mi odpusť, ale já myslím, že na světě není ženy tak dobré a krásné, aby se vám vyrovnala v dobrotě a abyste jí nedobyl.“ Když to slyšel Amadis, velmi se rozhněval a pravil: „Cože, ty nerozumný blázne? Jak se odvažuješ vyslovit takovou pošetilost? Že bych já či kdokoli jiný měl stejnou cenu jako ta, v níž je všechno dobro světa? Řekneš-li to ještě jednou, nepůjdeš už se mnou ani na krok!“ Gandalin řekl: „Osušte si oči, ať vás takto nespátí ti, kdo přicházejí.“ — „Jakže?“ pravil Amadis. „Někdo sem jde?“ — „Ano,“ řekl Gandalin. A ukázal mu na paní a rytíře, kteří se již blížili k pahorku.

Amadis sedl na koně a vyjel jim vstříc; pozdravil je a oni jeho a spatřil mezi nimi paní velmi krásnou a pěkně oblečenou, která hořce plakala. Amadis jí řekl: „Bůh vás potěš, paní!“ — „A vám dopřej cti,“ pravila ona; „ode mne je teď radost hodně vzdálena, nedopřeje-li mi Bůh nápravy.“ — „Kéž vám ji dá!“ řekl Amadis. „Ale co vás trápí?“ — „Příteli, pravila, „všechno, co mám, je vloženo do nebezpečné hry; musím své právo prokázat soubojem.“ Amadis hned pochopil, že to je ona paní, o které mu řekly dívky, a řekl jí: „Máte, paní, někoho, kdo podstoupí souboj za vás?“ — „Nemám,“ pravila, „a moje lhůta vyprší zítra.“ — „Jak to tedy chcete zařídit?“ řekl. — „Přijdu o vše, co mám,“ pravila paní, „nenajde-li se v králově domě někdo, kdo se nade mnou ustrne a podstoupí dobrovolně ten souboj, aby mi dopomohl k právu.“ — „Bůh vám buď nápomocen!“ řekl Amadis. „Velmi rád bych ten souboj svedl, jednak kvůli vám, jednak proto, že nenávidím toho, kdo je proti vám.“ — „Bůh vás posilni,“ pravila paní, „a dopřej brzy vám i mně pomsty na tom člověku!“ Pak se Amadis vrátil ke stanům a paní se odebrala se svou družinou do města. Zanedlouho se vrátily dívky a vyprávěly Amadisovi, že Dardan je už ve městě, dobře připraven na zápas; a Amadis jim vyprávěl, jak se setkal s tou paní a o čem spolu mluvili. Té noci si odpočinuli. Za úsvitu dívky vstaly a řekly Amadisovi, že jdou do města a že mu vzkáží, co dělá Dardan. „Půjdu s vámi,“ řekl Amadis, „abych tam byl dříve. A až Dardan vstoupí na kolbiště, přijďte mi to některá říci.“ Pak si navlékl brnění a vyjeli všichni společně. Když se přiblížili k městu, zůstal Amadis na kraji lesa a dívky šly dále. Sesedl z koně, sňal přílbu a šitf a tak čekal, až vyjde slunce.

V tu chvíli vyjel král Lisuart s velkou družinou šlechticů z města, až dojeli na pole mezi městem a lesem. Na krásném koni tam přijel i skvěle vystrojený Dardan. Vedl za uzdu mimochodníka své milenky, vykrášené co možná nejvíce. Zastavil se s ní před králem Lisuartem a řekl: „Pane, každá vydat této dívce to, co jí náleží! A je-li tu nějaký rytíř, který by se stavěl proti tomu, budu se s ním bít.“ Král dal zavolat onu paní, a když k němu přistoupila, řekl jí: „Máte někoho, paní, kdo by se za vás bil?“ — „Ne, pane,“ pravila s pláčem. Král se nad ní velice rmoutil, neboť to byla hodná paní. Dardan zůstal na kolbišti, kde musel čekat až do třetí hodiny oděn v brnění, a kdyby ho do té doby žádný rytíř nevyzval na souboj, musel by mu král přirknout, oč žádal, neboť takový

byl zvyk. Když dívky viděly, jak se věci mají, šla jedna z nich, jak mohla nejrychleji, povědět to Amadisovi; ten sedl na koně, a chopiv se zbraní, řekl Gandalinovi a té dívce, aby šli jinudy, a odejde-li z boje se ctí, ať přijdou ke stanům, že tam přijede také. A pak vyjel z lesa, oděn v brnění, na bílém koni, až dojel k Dardanovi, který si připravoval zbraně. Když král a měšťané viděli vystupovat rytíře z lesa, velmi se podivili, kdo to asi je, protože ho nikdo nemohl poznat; ale řekli si, že nikdy neviděli rytíře ve zbroji, kterému by to lépe slušelo. Král řekl té paní: „Kdo je ten rytíř, paní, který se vás chce zastat?“ — „Přisámbůh, to nevím,“ pravila paní, „neboť jsem ho nikdy nespátřila, pokud si vzpomínám.“ Amadis vstoupil na kolbiště, přiblížil se k Dardanovi a řekl mu: „Dardane, teď obhajuj věc své milenky, zatímco já budu s pomocí boží chránit tamhle tu paní a splním, co jsem ti slíbil.“ — „A co jsi mi slíbil?“ řekl Dardan. — „Že se s tebou utkám,“ pravil Amadis; „právě proto jsem chtěl zvědět tvoje jméno, když jsi se mnou jednal tak hrubě.“ — „Teď si tě vážím méně než dříve,“ řekl Dardan. — „A mě nebude mrzet, ať mi povíš cokoliv,“ pravil Amadis, „protože jsem blízek pomsty, dá-li mi Bůh štěstí.“ — „Tak ať přijde ta paní a prohlásí tě za svého rytíře,“ řekl Dardan, „a ty se pomsti, jsi-li s to!“ Tu k nim přistoupil král se svými rytíři, aby zvěděli, co se děje, a Dardan řekl té paní: „Tento rytíř chce své soubor místo vás; dáváte mu k tomu svolení?“ — „Dávám,“ pravila paní, „a kéž mu to Bůh oplatí!“ Král se podíval na Amadise, a když viděl, že jeho štít je na mnoha místech proboden a vzadu useknut ranami meče, řekl svým rytířům: „Kdyby tento cizí rytíř požádal o nový štít, dejte mu ho!“ Ale Amadis si tolik přál utkat se s Dardanem, že nemyslel na nic jiného; ta hanebná slova, která mu Dardan oněhdy pověděl, byla totiž v jeho paměti ještě jasnější a čerstvější, než když byla vyslovena; z toho si musí všichni vzít příklad a držet jazyk na uzdě, zvláště když mluví s lidmi, které neznají, neboť z takového jednání mnohdy vzešly velké události, hodné zaznamenání.

Král se vzdálil a s ním ostatní rytíři. Dardan a Amadis vyrazili z dálky proti sobě; jejich koně lehce běželi a oni sami byli plni síly; proto se bodli kopími tak prudce, že se jejich brnění prolomilo, ale žádný z nich nebyl raněn; kopí se zlomila; jejich koně i štíty se srazili tak prudce, že to bylo s podivem, a Dardan při té první srážce spadl na zem; měl však to štěstí,

že udržel uzdu v ruce, a Amadis ho přejel. Dardan se rychle zvedl, neboť se pohyboval velmi čile, a hbitě sáhl po meči. Když naň Amadis pohlédl, viděl, že se jeho kůň už chystá vyběhnout směrem k němu; chopil se tedy také meče a napadli se tak zuřivě, že se všichni kolem při pohledu na ten souboj poděsili; měšťtí lidé stáli totiž na věžích, na hradbách a všude, odkud mohli ten zápas vidět co nejlépe; královny domy stály nad hradbami, bylo v nich mnoho oken a u nich stálo mnoho paní a dívek; dívaly se na souboj, udiveny, když viděly, jak se rytíři bijí do přílb z jemné oceli tak, že z nich sršel oheň a zdálo se, že oběma rytířům hoří hlava; a z krunýřů i ostatního brnění padalo na zem mnoho úlomků a kousků a ze štítů mnoho střípků. Byl zkrátka jejich souboj tak urputný, že se jím velmi vyděsili ti, kdo ho viděli; ale oni se nepřestali sekat všude, kam mohli, a ukazovali jeden druhému svou sílu a odvahu. Králi Lisuartovi, který se na ně díval, se ve srovnání s tímto zápasem zdálo ničím všechno to, co kdy zažil či zhlédl na vlastní oči; pravil: „Tohle je nejlítější souboj, jaký kdo kdy spatřil; a chtěl bych vědět, jak dopadne. Toho, který zvítězí, dám zobrazit na bráně svého paláce, aby ho uviděli všichni ti, kdož chtějí dobývat cti.“ Oba bojující rytíři, pokračující ve sverpém boji, jak jste slyšeli, dávali si převléké rány, aniž si na chvíli oddechli. Amadis, který choval vůči Dardanovi velký hněv a který hodlal zůstat v domě králově, protože tam dlela jeho paní a on chtěl plnit její rozkazy, teď, když viděl, že Dardan ochabuje, začal mu zasazovat velké a tvrdé rány, neboť stál-li za něco, chtěl to ukázat spíše tady než někde jinde, kde by nebydlela jeho paní; a tak než nadešla třetí hodina, všichni poznali, že Dardan v boji podléhá; ne že by se nebránil dobře, vždyť tu nebylo rytíře tak odvážného, aby se osmělil s ním bojovat; ale nebylo mu to nic platno, protože cizí rytíř bojoval se stále větší silou a odvahou a bil Dardana tak silně jako zpočátku. Proto všichni kolem říkali, že mu nechybí nic jiného než jiný kůň, protože ten už nebyl tak čilý, jak by bylo zapotřebí; a stejně tomu bylo s koněm Dardanovým; oba koně často klopýtali a klesali na kolena, takže je oba rytíři jen těžko nutili vstát. Dardan, který se domníval, že se umí lépe vstojte než na koni, řekl Amadisovi: „Naši koně ochabují, rytíři, protože jsou velmi znaveni, a to náš zápas příliš prodlužuje; myslím, že kdybychom bojovali vstojte, brzy bych tě přemohl.“ Řekl to tak hlasitě, že to zaslechl i král a ostatní rytíři; cizí rytíř se nad těmi slovy

zastyděl, ale řekl: „Když myslíš, že se umíš lépe bránit vstojе než na koni, sesedneme, i když se mi zdá, že by rytíř neměl koně opouštět, pokud na něm může sedět. A braň se, neboť toho máš velice zapotřebí!“ Bez otálení sesedli z koní, vzali, co zbývalo z jejich štítů, a zuřivě se vrhli jeden na druhého; bili se mnohem zuřivěji než předtím, takže bylo s podivem na ně hledět. Ale mnohem lépe si vedl cizí rytíř, který se uměl k druhému lépe přiblížit a dával mu těžké rány, a to bez ustání, nedopřáváje mu oddechu; viděl však, že Dardan oddechu potřebuje; mnohokrát ho donutil otočit se a několikrát i klesnout na kolena; proto všichni říkali: „Pošetilou žádost vyslovil Dardan, když chtěl, aby sestoupili z koní! Vždyť se ten cizí rytíř nemohl k němu na znaveném koni přiblížit tak jako teď!“ Tak cloumal cizí rytíř Dardanem, jak chtěl. Dardan se už opravdu více chránil před ranami, než sám sekal, a couval směrem k paláci, v němž dlela královna a komorné; všichni říkali, že Dardan zemře, vytrvá-li v boji. Když rytíři došli až pod okna paláce, lidé zvolali: „Panno Maria! Dardan je mrtev!“ Tu Amadis slyšel promluvit i dánskou dívku, kterou poznal podle řeči. A když pohlédl nahoru, spatřil svou paní Orianu, která stála u jednoho okna vedle dánské dívky; a jak ji zhlédl, obrátil se mu meč v ruce a celý souboj a všechno ostatní se mu při pohledu na ni vytratilo z myslí. Tím Dardan získal čas; vida, že se protivník dívá na druhou stranu, uchopil meč oběma rukama a dal mu jím takovou ránu do přílby, že se celá zprohýbala. Amadis tu ránu neoplatil, ba neučinil nic jiného, než že si přílbu narovnal; a Dardan ho začal bít do všech částí těla. Amadis ho uhodil jen několikrát, neboť měl mysl zmatenu pohledem na Orianu. V té chvíli se začalo lepšit postavení Dardanovo, a Amadisovo horšit; dánská dívka pravila: „Tomu rytíři neprospělo, že tu zhlédl jakousi paní; proto prohrává a dopřává vítězství Dardanovi, který už byl na pokraji smrti. Jistě ten rytíř neměl ustat v boji právě v tuto chvíli!“ Když to slyšel Amadis, zastyděl se tak, že si přál zemřít, neboť měl strach, že si jeho paní bude myslet, že se bojí. Proto vyrazil proti Dardanovi a dal mu tak velkou ránu do přílby, že se Dardan musel opřít rukama o zem; tu ho Amadis chytl za přílbu a zatáhl za ni tak prudce, že mu ji strhl z hlavy; a dal mu s ní takovou ránu, že se Dardan v mdlobách svalil. Amadis ho udeřil jablkem meče do tváře a řekl mu: „Zemřeš, Dardane, neuznáš-li práva té paní!“ Dardan mu řekl: „Ach, milost, rytíři, jen ať nezemřu! Její

právo uznávám.“ Tu sem přišli král a jeho rytíři a vyslechli to. Amadis, který se hanbil pro to, co se mu stalo, sedl na koně a odjel co nejrychleji směrem k lesu. Dardanova milenka přišla na místo, kde Dardan ležel tak zle zřízen, a řekla mu: „Ode dneška, Dardane, mě nepovažuj za svou milenkou, ty ani žádný jiný muž na světě mimo toho rytíře, který s tebou svedl zápas!“ — „Jakže?“ pravil Dardan. „Já jsem byl poražen a zesměšněn kvůli tobě, a ty mě chceš opustit a jít s tím, který způsobil tvou škodu a mou hanbu? Přisámbůh, něco takového může udělat jen žena! Ale já se ti za tvou zradu odměním!“ Vstal, a chopiv se meče, který měl ještě u pasu, dal jí jím takovou ránu, že jí srazil hlavu. Nato se však zamyslel a pravil: „Ach já špatný člověk! Co jsem to udělal, že jsem zabil tu, kterou jsem měl na světě nejraději! Ale já její smrt pomstím!“ A sáhnuv po meči, probodl se; nemohli mu v tom zabránit, i když se o to snažili. A protože se tu všichni shromáždili, aby se plni údivu podívali na Dardana, nesledoval nikdo Amadise, aby zjistili, kdo je. Ale s tím, že Dardan zemřel, byla většina z nich spokojena, neboť jakkoli byl tento Dardan nejstatečnějším a nejdovážlivějším rytířem v celé Velké Bretani, jeho pýcha a zloba způsobovaly, že smělosti užíval jen k tomu, aby mnoha lidem křivdil a páchal násilí, považuje svou velkou sílu a odvahu za více než soud nejvyššího Pána, který jen troškou své moci může přivodit, že lidé velmi slabí přemohou a zahanbí lidi velmi silné.

KAPITOLA XIV

Jak dal král Lisuart pohřbít Dardana a jeho milou a vepsat na jejich hrob písmena, která říkala, jak zemřeli

Když se tedy skončil souboj, v němž Dardan a jeho milá došli tak kruté smrti, rozkázal král Lisuart přinést dva pomníky a dal je postavit na dva kamenné lvy; pak pohřbili Dardana a jeho milou na poli, kde se konal souboj, a na pomníky napsali písmena, která říkala, co se stalo; později, jak se bude vyprávět dále, tam připojili jméno toho, který zvítězil. Král se ptal, co se stalo s cizím rytířem; ale neuměli mu povědět nic jiného, než že odjel cvalet do lesa. „Ach,“ pravil král, „mít takového muže ve své družině! Myslím, že je nejen velmi statečný, ale i velmi zdvořilý, vždyť jste všichni slyšeli, jak ho Dardan urazil, ale on ho nezabil, i když ho měl v moci